

Avaluació del Pla Director de Cooperació al desenvolupament de Sant Boi de Llobregat (2017-2021)

Resum executiu

Sant Boi de Llobregat ha fet front a una etapa important de transformacions i esdeveniments singulars durant els anys en el quals ha estat vigent el seu segon Pla Director de Cooperació (PDC). Malgrat les dificultats, però, la voluntat política i l'empenta de la societat civil local han permès avançar en la renovació i en el desplegament d'aquesta política al municipi, en la mesura de les seves possibilitats. En aquest sentit, el PDC ha esdevingut una eina útil i important per reorientar la seva estratègia, tot i restar alguns reptes encara pendents.

Reenfocant la cooperació

Durant els cinc anys del PDC, la cooperació a Catalunya i a l'Estat ha anat aprofundint en l'enfocament de gènere i drets humans (EGiBDH). A Sant Boi s'ha acompanyat aquest procés amb unes noves bases per a la convocatòria de projectes per a entitats i incorporant aquesta visió en la identificació de les accions de cooperació directa i d'educació per a la solidaritat en clau local. No es pot afirmar que el Pla n'hagi estat l'única causa de que, per exemple, el nombre de projectes amb una orientació de gènere als quals s'ha donat suport sigui notablement alt (fins a un 39% dels recursos), però ha contribuït a que sigui així.

També pel que fa a l'enfocament de drets humans, les accions educatives s'han caracteritzat per l'èmfasi que n'han fet. Programes com ara *Ciutats Defensores dels Drets Humans* i d'altres accions que integren aquesta visió de manera central s'han vingut desenvolupant durant aquests anys. De la mateixa manera, l'enfocament de pau ha continuat estant present, especialment a l'educació i través de la celebració dels dies internacionals específics. El *Barreiant*, com a espai de trobada i de visibilització cap a la ciutadania, o les unitats educatives posades en marxa amb els centres escolars, han recollit contínuament aquestes mirades. També ho han fet amb la sostenibilitat, en un moment crític, tot i que aquest enfocament no s'ha fet sentir encara de manera significativa en les accions de cooperació al desenvolupament.

Recursos i activitats

Al període 2017-21, els recursos destinats a la política municipal de cooperació s'han estabilitzat entorn al 0,8% dels ingressos propis, situant Sant Boi en un lloc molt destacat dins el món local català. El rol de les entitats ha anat incrementant-se en aquests anys i les iniciatives directes de l'Ajuntament suposen el 30% del total el 2021, quan el 2017 eren el 42%. Destaca la col·laboració amb el Comitè català de suport als refugiats i el Fons català de cooperació al desenvolupament, sense oblidar el conjunt d'entitats locals.

El repartiment de recursos entre les diferents línies de treball també ha evolucionat: en termes relatius, l'ajut humanitari ha anat augmentant, atès el suport al programa d'acollida de persones refugiades, mentre que les accions de desenvolupament s'han reduït lleugerament i el suport a

l'educació s'ha mantingut. Tot i així, cal destacar que les entitats disposen del doble de recursos per cooperar al Sud global, gràcies als canvis introduïts a la convocatòria de projectes, que ha passat a ser bianual. A més, s'ha obert una nova convocatòria per a accions educatives en aquest període.

Aquesta cooperació s'ha alineat clarament amb la igualtat entre gèneres, tal i com s'ha indicat. També destaca l'alineament amb el dret a l'educació i amb els drets laborals (22 i 12% dels recursos). En qualsevol cas, el conjunt d'accions impulsades per l'Ajuntament i/o les entitats locals ha cobert els diferents objectius de desenvolupament previstos als Pla director. Geogràficament, encara es concentra majoritàriament a Amèrica Central, tot i que la tendència és clarament a que es reparteixi entre d'altres regions. La crisi a Nicaragua ha tingut un impacte evident, tant per a les accions directes com les indirectes, però encara i així ha concentrat el 30% dels recursos destinats a la cooperació al desenvolupament, mentre que el Marroc i el Senegal han arribat al 15 i al 13% respectivament.

Pel que fa l'ajuda humanitària, cal destacar el suport al Pla d'acollida, a més de les accions d'emergència a través del Fons català. En matèria d'educació, posar en valor l'aposta que continua fent l'Ajuntament a través d'un conjunt extens d'activitats, adreçades als centres educatius i a la ciutadania en general. La pandèmia va obligar a adaptar formats i a introduir la virtualitat, mantenint amb relatiu èxit el seu desplegament i impacte. A més, s'ha abordat una revisió de les accions que es realitzen amb els centres, per vincular-les amb més força als seus projectes educatius, i s'ha elaborat un Pla municipal d'educació i formació per a la solidaritat (PMEFS) que s'ha començat a desplegar.

Accions estratègiques

El pla director preveia l'execució d'una sèrie d'accions, més enllà de les activitats de cooperació al desenvolupament, ajuda humanitària i l'educació per la ciutadania, amb l'objectiu de facilitar el canvi estratègic en aquesta política pública. La Taula 1 en fa un resum del seu desenvolupament durant aquest període.

Taula 1: Desenvolupament de les accions estratègiques.

Accions	Grau de desenvolupament	Resultats aconseguits
Identificació de noves accions de cooperació directa municipalista	Participació al programa Equalmed, impulsat per la DIBA (Marroc). Suport a accions locals i regionals de salut mental (Senegal).	S'han identificat línies de treball, amb el suport d'entitats i administracions, sense haver consolidat encara un programa de cooperació directa.
Identificació de mecanismes de seguiment i incidència vinculats als casos de persones defensores de drets humans	Construcció d'un refugi per a defensores i persones amenaçades a Costa Rica.	S'ha donat cobertura a 57 famílies amenaçades. A més, es continua amb programes i accions relacionades com ara <i>Ciutats Defensores</i> .
Adaptació de la convocatòria de projectes	S'ha introduït criteris d'enfocament de drets humans i gènere, i ha esdevingut bianual. Nova línia d'educació, no prevista inicialment.	La nova convocatòria està en marxa i permet distribuir més bé els recursos, facilitar l'execució i aprofundir l'enfocament de gènere i drets humans.
Sistema d'indicadors de coherència de polítiques públiques	S'ha desenvolupat un sistema que comprèn el conjunt de polítiques locals i s'ha començat la recopilació de dades.	S'està en disposició de començar a analitzar la coherència entre les polítiques públiques locals i d'influir en la seva alineació amb la justícia global.
Reestructuració de la composició i el funcionament del Consell municipal de cooperació, solidaritat i pau.	S'ha facilitat la participació de persones i entitats d'altres àmbits, i s'ha constituït un grup motor per dinamitzar-lo. El Consell, actiu durant tota la pandèmia, s'incorporà al portal https://participa.santboi.cat/ .	No es constata cap evolució substancial, tot i ser un dels consells municipals que més bé funcionen en l'actualitat.
Posada en marxa del	S'han provat col·laborar amb una entitat	Es disposa d'un mecanisme per donar

Accions	Grau de desenvolupament	Resultats aconseguits
Programa de voluntariat a terreny	local amb experiència i finalment s'ha posat en marxa una convocatòria per a persones que facin estades amb ONG. S'ha facilitat que entitats de LaFede donin a conèixer la seva activitat.	suport a les persones de Sant Boi que volen fer un voluntariat al Sud global.
Posada en marxa d'accions d'APS amb centres educatius i entitats	S'ha optat per reforçar l'estratègia educativa en el seu conjunt, i no només aquesta tipologia d'accions en concret.	A través de la nova convocatòria d'educació per a la solidaritat es dona suport a accions concertades de llarga durada.
Formalització d'un PMEFS	S'ha dut a terme una diagnosi i un procés participatiu, amb el qual s'ha pogut elaborar el PMEFS.	Malgrat el seu caràcter recent, ja s'ha començat a desplegar, tot concretant l'estratègia educativa dins la cooperació.
Pla d'avaluació de projectes de cooperació	S'han realitzat dos viatges de seguiment al Marroc i Senegal amb la participació d'entitats del Consell municipal de Cooperació, Solidaritat i Pau, i se'n preveuen d'altres.	Encara no s'ha formalitzat el Pla d'avaluació com a tal.
Millorar les eines de comunicació i rendició de comptes	S'ha continuat amb un esforç comunicatiu notable, però no s'ha pogut millorar sensiblement la coordinació amb el departament municipal de comunicació.	La cooperació encara no és un element central del relat i la marca de ciutat, ni hi ha dades de la percepció ciutadana sobre aquesta política i els seus impactes.
Formalització d'un sistema d'indicadors	S'ha prioritzat el treball amb els indicadors de coherència i no s'ha avançat amb la feina conjunta amb les entitats per disposar d'aquest sistema.	Encara no es disposa d'un sistema que faciliti, de manera fàcil i integrada, la rendició de comptes dels impactes de la política de cooperació.

Objectius

El Pla director s'estructurava en un seguit d'objectius estratègics, els quals han pogut avançar i generar impactes positius en matèria de drets i condicions materials de vida gràcies al conjunt d'accions que s'ha posat en marxa, tal i com mostra la Taula 2.

Taula 2: Acompliment dels objectius estratègics.

Objectius estratègics	Progrés, resultats i impactes aconseguits
OE1. Millorar la governança democràtica a través de l'enfortiment de les capacitats institucionals i de la societat civil organitzada.	<p><i>a) Les administracions amb què es col·labora introdueixen noves pràctiques millorades en la seva gestió i planificació.</i> Suport a les capacitats de planificació regional en salut mental (Senegal) i de promoció econòmica entre les dones (Nicaragua i Perú), i per l'establiment de canals formals de participació (Marroc).</p> <p><i>b) Les entitats i xarxes a les que es dona suport disposen de més eines de treball, visibilitat, reconeixement o protecció legal per desplegar la seva feina.</i> Reforç de l'enfocament de gènere i drets humans entre les organitzacions de base (Nicaragua); capacitacions en lideratges comunitaris orientats al dret a l'educació (Índia); al Marroc s'han format formadores sindicals entorn el conveni 190 de l'OIT i als titulars d'obligacions i responsabilitats entorn els drets dels menors migrants; a Mali s'ha format comitès contra les pràctiques tradicionals nefastes (PTN).</p>
OE2. Promoure la defensa i l'exercici efectiu del conjunt drets humans, a través de la provisió de bens comuns i la lluita contra les desigualtats i les situacions d'opressió individual o	<p><i>c) Participació efectiva de les dones als afers públics de les seves comunitats i ciutats.</i> Suport a la participació de dones electes a l'administració local marroquina, accés paritari a instruments financers (Nicaragua) i l'habitatge (Índia); 47 noves secretaries de la dona a l'entorn sindical (Marroc), formació de dones per erradicar les PTN a Mali.</p> <p><i>d) Taxa d'accés als serveis d'aigua potable, sanejament, residus i energia.</i> 56 famílies amb accés a l'aigua i el sanejament a l'Índia.</p> <p><i>e) Grau d'escolarització i d'accés a l'atenció de salut primària.</i> S'incrementa el nombre de places en primària i el grau d'escolarització a comunitats rurals de l'Índia i Camerun, i a Senegal l'accés a l'atenció en salut mental; a Mali s'augmenta el</p>

Objectius estratègics	Progrés, resultats i impactes aconseguits
col·lectiva.	<p>nombre d'efectius treballant per erradicar les PTN.</p> <p><i>f) Percepció de conflictivitat i violència a les situacions a les que es dona seguiment.</i> Sense dades.</p> <p><i>g) Independència econòmica de les dones.</i> Habilitada una línia de crèdits i assessorament emprenedor per a dones i les seves famílies (Nicaragua); 56 dones propietàries dels seus habitatges (Índia), 65 dones treballant a hortes comunitàries (Senegal), noves cooperativistes i dones individuals amb suport als seus negocis al Perú.</p>
OE3. Incentivar un canvi de model social, econòmic i ambiental, enfocat en evitar el canvi climàtic i superar l'extractivisme, que sigui més just, inclosiu i generador d'una riquesa més ben distribuïda.	<p><i>h) Taxa d'ocupació i d'ingressos familiars.</i> S'han creat i reforçat comunitats de dones i famílies a Nicaragua, Perú i Senegal, que han vist augmentats els seus ingressos gràcies a les seves activitats econòmiques.</p> <p><i>l) Taxa d'economia informal i de persones treballadores amb protecció sindical.</i> Al Marroc, 1316 beneficiaris/es han estat formades sindicalment i 3.442 treballadors/es disposen de més coneixements i eines per a la participació i la defensa dels drets civils i laborals.</p> <p><i>j) Índex de qualitat ambiental, biodiversitat i nombre d'episodis de contaminació.</i> Sense dades concretes.</p>
OE4. Alleugerir el patiment humà i l'impacte material en d'altres situacions d'emergència humanitària, estructural o sobrevinguda, en especial a través de la posada en pràctica del Dret d'Asil i l'assistència a les persones refugiades a la nostra ciutat.	<p><i>(l) Nombre de persones recolzades en la seva travessa segura.</i> Al Marroc s'ha donat suport a dues entitats locals i 1925 titulars de Drets, obligacions i responsabilitats amb eines d'actuació i protecció, a banda de les actuacions realitzades a través del Fons Català.</p> <p><i>(m) Nombre de persones assistides durant situacions d'emergència.</i> 285 persones de 26 nacionalitats han estat ateses al programa d'acollida, principalment de països com ara Veneçuela, Colòmbia, Hondures i Ucraïna.</p> <p>Des del 2017 s'acull addicionalment una mitjana de 8 persones l'any, principalment de persones procedents del Magreb i l'Àfrica subsahariana.</p> <p>57 famílies assistides a Costa Rica, proveint refugi i mitjans de vida.</p>
OE5. Implicar la ciutadania santboiana en una acció per la justícia global cap cop més incisiva i de més qualitat.	<p><i>n) Incorporació de noves persones a accions d'incidència i sensibilització des de l'Ajuntament i les entitats locals.</i> Dues noves entitats formen part del Consell. El programa de voluntariat encara no ha pogut facilitar la mobilització de més gent al municipi.</p> <p><i>o) Nombre d'escoles que participen en accions d'aprenentatge servei vinculades a campanyes i activisme.</i> Malgrat les dificultats de la pandèmia, augmenten els IES amb activitats educatives i es mantenen les escoles de primària. Revisió de l'estratègia per superar-ne el caràcter puntual.</p> <p><i>p) Visió crítica de la ciutadania en general.</i> Tot i no disposar de dades objectives, l'abast de les activitats de sensibilització pot indicar que el coneixement i la visió crítica sobre els reptes i la justícia global es mantenen al municipi.</p>

Avaluació per criteris

Finalment, el Pla director ha estat analitzat seguint els criteris del CAD i una sèrie de preguntes clau en funció a aquests, tal i com es recull a la Taula 3.

Taula 3: Anàlisi segons els criteris avaluatius.

Criteris avaluatius	Avaluació	Valoració
Pertinència	El PDC ha reforçat, dins les seves possibilitats, l'alineament de les polítiques públiques locals amb l'Agenda 2030. També la territorialització d'aquesta, a través del treball amb les administracions locals i regionals al Sud global, o la feina educativa amb la població de Sant Boi.	Positiva
Coherència	En aquest període s'ha iniciat el camí per fer de la cooperació una palanca per afavorir la coherència. La seva posició perifèrica dificulta la seva influència en la resta de polítiques públiques i la societat civil encara no ha entomat les possibilitats que té per alinear-les amb la justícia global. En algunes polítiques com ara l'acollida de persones refugiades, l'educació o la compra pública, però, sí s'ha avançat en un disseny holístic i transversal, mentre que a d'altres encara ni tan sols s'ha plantejat aquesta perspectiva.	Acceptable
Eficàcia	En general, el Pla ha estat una eina eficaç per estructurar i orientar la política pública de cooperació. Quant a les diferents accions estratègiques que plantejava, l'eficàcia ha estat desigual: la reforma de la convocatòria, la formalització del PMEFS, la reestructuració de la composició i el funcionament del Consell o la posada en marxa del Programa de voluntariat a terreny, per exemple, han estat eficaces, mentre que la resta de les plantejades inicialment no ho han estat tant, per diferents raons.	Acceptable
Eficiència	La inversió de recursos, segons les dades disponibles, és raonable i proporcional al desenvolupament de les accions proposades. Al capítol comunicatiu, però, existeixen dubtes sobre la relació entre els esforços dedicats i els resultats aconseguits. A programes importants com Ciutats Defensores, el model de gestió també es posa en dubte des d'aquesta perspectiva. En general, s'ha vist que la millora ambiciosa en la qualitat i l'abast de la cooperació que promovia el Pla excedia les possibilitats reals de l'Ajuntament, en relació al volum de feina que exigia.	Qüestionable
Impacte	La mesura dels impactes aconseguits és difícil atesa les poques dades disponibles. Tot i així, en base a les fonts consultades, és raonable pensar que l'acció de cooperació des de Sant Boi ha tingut un impacte positiu en matèria de governança democràtica, creació de capacitats institucionals i de la societat civil, promoció dels drets humans i els bens comuns, i en el canvi de sistema econòmic cap a la sostenibilitat. També a nivell del dret a migrar, amb la creació d'un sistema d'acollida que ha esdevingut referent a Catalunya, i el foment d'una ciutadania local crítica.	Positiva
Sostenibilitat	L'estratègia del PDC s'alinea amb la tendència de renovació de la cooperació a Catalunya i l'Estat. Els reptes encara no aconseguits necessiten més temps i augmentar les capacitats disponibles per posar-los en marxa, sense ser contradictori amb un eventual replantejament que hi pugui haver en aspectes concrets.	Positiva

Recomanacions

Finalment, com a producte de la feina avaluativa i de cara a la realització del nou pla director, indicar algunes recomanacions a tenir en compte, recollides a la Taula 4.

Taula 4: *Recomanacions per al nou PDC.*

A nivell d'enfocament.	<ul style="list-style-type: none"> • Continuar aprofundint en l'EGiBDH. • Enfortir l'enfocament de sostenibilitat ambiental i l'abordatge de l'emergència climàtica.
A nivell d'objectius i activitats.	<ul style="list-style-type: none"> • Definir l'especialització de la cooperació directa, generant valor afegit en connexió amb les àrees estratègiques del municipi. • Dissenyar un model actualitzat de cooperació directa, actualitzat i connectat amb els reptes globals actuals. • Replantejar l'estratègia comunicativa en termes d'eficiència i impacte, en connexió amb el PMEFS, dins el relat i la marca de ciutat. • Concentrar objectius de cooperació al desenvolupament. • Desplegar el programa de voluntariat. • Continuar la implementació el PMEFS.
A nivell d'organització i funcionament.	<ul style="list-style-type: none"> • Dissenyar i activar eines de seguiment i avaluació. • Dimensionar la càrrega de treball de l'equip de manera sostenible i realista. • Acotar la transversalitat al si de l'Ajuntament, enfortint la connexió amb altres polítiques i potenciar instruments com la cooperació tècnica. • Aprofundir en la feina de coherència de polítiques públiques, connectant el sistema d'indicadors desenvolupat amb els processos de decisió i implicant la UAPA. Activar la rendició de comptes a la ciutadania.